

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Харківське історико-філологічне товариство

*Присвячно 300-річчю
від дня народження Григорія Сковороди*

Український СВІТ

у наукових парадигмах

Збірник наукових праць

Випуск 9/2022

УДК 811.161.2 + 39 (477)
ББК 81.411.1 + 63.5 (4УКР)

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №3281 від 18.09.2008.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маленко О. О., д-р філол. наук, проф. (Харків) (головний редактор)
Борисов В. А., канд. філол. наук, доц. (заступник головного редактора) (Харків)
Богданова І. І., канд. філол. наук, доц. (Харків)
Голобородько К. Ю., д-р філол. наук, проф. (Харків)
Єрмоленко С. Я., д-р філол. наук, проф. (Київ)
Кравець Л. В., д-р філол. наук, проф. (Берегове)
Лисиченко Т. Ю., канд. філол. наук (Харків)
Нестеренко Н. П., канд. філол. наук, доц. (Харків)
Новиков А. О., д-р філол. наук, проф. (Глухів)
Руденко С. М., канд. філол. наук, проф. (Харків)
Сюта Г. М., д-р філол. наук, пров. наук. співроб. (Київ)
Умрихіна Л. В., канд. філол. наук, доц. (Харків) (заступник головного редактора)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Нелюба А. М., д-р філол. наук, професор, Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна.
Степаненко М. І., д-р філол. наук, професор, Національний університет біоресурсів
і природокористування України.

Ухвалила вчена рада українського мовно-літературного факультету
імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №3 від 2 листопада 2022 року)

У 41 **Український світ у наукових парадигмах:** Збірник наукових праць Харківсько-
го національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Вип. 9. —
Харків: ХНПУ; ХІФТ, 2022.— 180 с.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна, 61168

ISBN 978-966-1630-48-1

© Автори матеріалів, 2022
© Макет Т. Лисиченко, 2022
© Обкладинка У. Мельникова, 2022

УДК 82.09

Данило Дубограй

здобувач вищої освіти II рівня;

наук. кер.: к. філол. н., доц. Варенікова О. В.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

buttheadukr94@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ У НОВЕЛІСТИЦІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Новелістика В. Стефаніка приваблює неповторною стильовою самобутністю та утвердженням нової манери письма, що руйнувала усталені канони зображення дійсності і людини в ній. Прозові твори цього митця ґрунтуються на глибокому знанні сільського життя, зануренні у духовний світ покутського трудівника-хлібороба, пронизані щирим співчуттям до тяжкої долі скривджених і знедолених. Новели В. Стефаніка тяжіють до соціально-психологічної прози, переважно стисло-лаконічні, часто забарвлені ліричним настроєм.

В. Стефанік, уподобавши естетику експресіонізму, формує художні образи, зосереджуючи увагу на психологічному аспекті, передаючи психолого-емоційний стан та особливості душевних і моральних переживань людей, які жили в селі. Викристалізовуючи образи головних та другорядних героїв, письменник звертався до внутрішніх монологів та діалогів, які дозволили проникнути у світ душі селянина, озвучити його тривоги та переживання.

Новели «Дорога» і «Мое слово» В. Стефаніка — це плач за загубленим життям, молитва до Бога, що дає сили жити далі: «Боже, ти подаруй мені решту моєї дороги, бо я не годен вже йти!». Герої із села Русова за мірою перенесених страждань прирівнюються до святих: мати почуває себе в праві за гріх послати дочку на смерть («Мати»), а батько, що втратив синів, молячись, приговорює: «А ти, Мати Божа, будь мойов газдинев...». («Сини»). Найчастіше В. Стефанік відмовляється від традиційних поетичних засобів виразності, натомість у його новелах спостерігається тяжіння до акцентації на окремих деталях та усталених словосполученнях фольклорного портретування: веселі очі, ясне чоло, буйний волос (твір «Дорога»).

У новелах В. Стефаніка відсутні розлогі описи побуту, умови життя героїв, але деталі і точно дібрані слова-характеристики дозволяють зрозуміти, що відчуває і переживає герой новели: «Мучився Гриць цілі два роки сам із дрібними дітьми»; діти, які їдять хліб, порівнюються із щенятами коло голої кістки: «як вони їли сухий хліб, то здавалося, що кістки в лиці потріскають» («Новина»). За допомогою низки точних художніх деталей В. Стефаніку вдається розкрити психологічний стан людини, доведеної до відчаю. Глибоким психологізмом пронизані й образи новел «Басараби», «Камінний хрест», «Дорога», «Мое слово». Вони поривають із реалістичною настановою описувати типове, створюючи ґрунт для глибокого розуміння внутрішнього стану

персонажів та зумовленого ним погляду на світ. Це погляд людини, яка гостро реагує на конфліктність світу, відчайдушно стверджуючи себе і своє власне життя супроти фатального присуду долі.

Така гостра реакція, що лежить в основі новел «Камінний хрест», «Шкода», «Межа», «Катруся», «Кленові листки», «Сама-саміська», «Святий вечір», «Похорон», «Сон» та багатьох інших, покликана показати глибинний людський потенціал героїв, який виявляє себе в нелюдських умовах існування й може служити образом життєвої волі народу, його прагнення утверджувати себе. Створені В. Стефаником образи людини-селянина відповідають певному соціально-історичному аспекту, але він не переважає в загальній ідейно-естетичній структурі творів, оскільки автор зосереджується на національному і загальнолюдському рівні в осмисленні персонажів і подій.

Ю. Вассиян, Д. Гусар-Струк, Д. Козій, Л. Луців підкреслювали, що герої новел В. Стефаника піднесені на рівень надтипів, співвідносних із подібними героями світового письменства кінця XIX — початку XX століття. Багато персонажів цього автора мають подібні характери, майже не відрізняються один від одного психологічними особливостями реагування на довколишній світ, не надто різняться і їх життєві долі.

Василь Стефаник, як підкреслив С. Хороб, у центр свого художнього світу ставить одного героя з різними періодами його буття, а новели утворюють єдине органічне і цілісно-завершене повістьовування про життя селянина із села Русова.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Козій Д.* Людина в межових ситуаціях (поетика творчості Василя Стефаника). Глибинний етос: Нариси з літератури і філософії. Торонто-Нью-Йорк-Париж-Сідней, 1984. С. 293–295.
2. *Московкіна І.* Поетика Василя Стефаника. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства*: Нова серія. Т. 2. 1994. С. 75–86.
3. *Стефаник В.* Твори. Київ : Дніпро, 1971.
4. *Шумило Н.* Літературний феномен Василя Стефаника (Національний варіант експресіонізму). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2001. №3. С. 34–42.

Юлія Радченко

ТЕХНОЛОГІЯ СПІВТВОРЧОСТІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ: СПРОБА ПОШУКУ
ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДИК ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ 140

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІ 149**Ольга Арсенюк**

ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНА ПРИРОДА РЕТРО-ДЕТЕКТИВІВ 150

Тетяна Герасименко

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ТОПОНІМНОГО МАРКУВАННЯ
(ДО ТЕОРІЇ ПИТАННЯ) 153

Данило Дубограй

ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ
У НОВЕЛІСТИЦІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА 157

Олена Мієнко

САКРАЛЬНА ФУНКЦІЯ ЗВЕРТАННЯ
У ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКИХ ЗАМОВЛЯНЬ 159

Катерина Ряполова

СТРУКТУРНО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
НОВІТНІХ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ 163

Зоя Цильова

ФУНКЦІЇ АНТРОПОМОРФНИХ МЕТАФОР-КОСМОНІМІВ
У ПОЕТИЧНОМУ УНІВЕРСУМІ Б.-І. АНТОНІЧА 165

Антон Штефан

РИТОРИЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЛАЗАРЯ БАРАНОВИЧА
ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВОМЕДІЄВІСТИКИ 167

Катерина Шишкова

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ОБРАЗУ ЖІНКУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ 169

РЕЦЕНЗІЇ 171**Олена Маленко**

СТИЛІСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ЯК ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА 172

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗБІРНИК 174